

Одил Икром

Уфк, дарахти

Шеърлар

Тошкент

Ғафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти

1990

Уфқ дарахти: Шеърлар.—Т.: Адабиёт ва санъат нашр., 1990.—б.

Чиқиш маълумотларидан авт.: Одил Икром (Икромов).

ШОИРНИНГ ИЛК КИТОБИ

Одил Икром шеърларида дунёни ўзига хос бўёқларда акс эттиришга мойиллик бор. У ўз шеърларида инсон, табиат, ҳис-туйғу уйғунлигининг бир бутун, яхлит сувратларини яратишга интилади. Мазкур тўпламга шоирнинг шу сингари фалсафий-лирик шеърлари жамланди.

Адил, Икром. ДЕРЕВО ГОРИЗОНТА: Стихи.
Ўз2

И 4702570200—180 Одил
М 352 (04)—90 Доп.—88 Икром, 1990 й.

В №5—635—00190—4

ВАТАН

Сени «жоним!» десам,
Ишонма, Ватан,
Болалик қилиб бот
Айтгандирман, бас!
Бу жоним — бўғзимдан,
Ўзимдан чиққан
Балодан бўлакка ярамас.

Сен, бу — қаро ердан
Қилмаган ҳазар,
Чаъма ҳам қилмаган
Гўзал тақдирдан...
Чигит қадаётган
Аёлсан — камтар,
Пахта тераётган
Ўшал кампирсан.

БАҲОР

Офтоб марғуб қиличин қайрар,
Силкинади оппоқ турналар.
Рутубатсиз самода яйрар,
Бошпанасиз қолган ҳур қадар.

Замҳарирдан толиққан мажол
Анбарафшон сочин тарайди.

Оқ тўшагин тарк этган аёл
Тўшагига ёниб қарайди.

Қон қусади мўъжаз ғалаён,
Қон йиғлайди оқ тушган кўзлар.
Ўз жуфтини излагай гирён,
Бўйга етган бокира қиздай..

ТИНЧЛИК ХУСУСИДА НУТҚ

Қанча сувлар оқди.
Урушдан, алҳол,
Ким қайтди,
Кимлардир келмади қайтиб.
Остона пойнга чўккан бемажол
«Қора хат»ларнинг ҳам юзи сарғайди.
Не-не фидоларнинг қони беланган
Дунё бу,
Дунёнинг ичида — дарди.
Шаҳид хуни билан базўр уланган,
Калла чаноғига менгзар суврати.
Рухимизга ётдир қирғинбаротлар,
Бироқ, сийқа йўлга зор эмас жаҳон.

Бу кун

Катагида тинчиган зотлар

Эрта

Калтак билан жанг қилса, не тонг!..

Тинчлик —

Бежавотир ловиллаган куз,
Заминга тўшалган жаҳоний наво,
Бандидан чирсиллаб улоққан маъюс,
Сўнгги япроқларнинг илтижоси,
Ё —

Саришта аёллар сув селган жим-жит,
Сертупроқ ва содда кўчалар ёди.
Ортига беҳадик қараган бегирд,

Сўлғин хотиралар сиймоси,
Еки —
Тинчлик —
Ерда униб кўкарган осмон
Остидаги ерни кўтарган човут.
Тинчлик —
Тинчимаган бир тўп беимон
Юрагига инган ваҳима,
Ёхуд —
Мусибатли онлар қолмай қатордан,
Ҳаким табиатнинг табобатлари,
Қаҳратонда омон қолган баҳорда
Соғайтган минг йиллик жароҳатлари.
...Қисмат «қирқ бир»нга дош бердинг,
Зотан,
Ким қайтди?
Ва кимлар келмади қайтиб?!.
Ишонгил,
Ёхуд сен
Ишонтир, Ватан,
Тинчлик қоғозларда қолиб кетмайди...

ИИҒЛАЕТГАН АЕЛ КЎЗЛАРИ

Осмоннинг нурафшон бағридан қочар,
Талотумда бадан сўроқлаган жон.
Кўринмас кўргулик қаърида тошар,
Муқаддас тошлари сўйилган осмон.
Тўлиб-тошганда нимталаган моҳ —
Оқарганда туннинг қўнғир косаси,
Оловга ўрлаган зулматнинг, эй воҳ,
Суяги хўрланган кулдай—вопасин.
Тошлари қорайган осмон ёшарди,
Қочарди улоққан жон суворлари.
Кўкмак кўланкасиз тонглар оқарди,
Оқарди синиққан ой ғуборлари...

Соғиниб одамзот оғушларини,
Осмондан айрилиб кетар бардошлар.
Заминга қулаган оққушларини
Бўшлиқлар қаъридан сўрайди тошлар.
Бўшлиққа ёғилар ёрғу тошлари,
Бошим узра осмон косаси тошган...
Бошинг борми, дунё,
Уриб ёргали,
Бошинг борми, ёлғиз бошимдан бошқа?!..

МАКТУБ СЎНГИДА

... мендан салом айтинг:

Сўқмоқларимнинг
Бир парча толиққан бўм-бўш бағридан
Бир муддат узилган оёқларимнинг
Зарбидан сесканган тупроқларига.

... мендан салом айтинг:

Ўрикзорларнинг
Шамоллар авраган кузак бағридан
Юлқиниб-юлқиниб, тўкилган майиб
Танида уйғонган титроқларига.

... мендан салом айтинг:

Мозорларимнинг,
Шўра, янтоқ босган яйдоқ бағрида
Фаромуш бўлган хелл-таборларимнинг
Ерда қолиб кетган ингроқларига.

... мендан видео айтинг:

Дўстёрларимнинг
Мендан айро бўлган иссиқ бағрига.
Мендан видео айтинг,
Видолар айтинг
Исфаранинг ёлғиз қишлоқларига...

ЗИЛЗИЛАДАН СЎНГ

Шак келтирган каби эрк маҳобати,
Оломон ранжигай,
Осмон ранжигай.
Очилади тутқун ер жароҳати,
Одамлар сочилиб кетар занжирдай.
Кимдир қолар қурғаб мадор-тинкаси,
Кимдир умидини узмайди жондан.
Кимнингдир судралган сур ваҳимаси
Тубан юксакларда қўшилар қондай.
Қондан-қонга ўтган асли бу нидо
Зулмининг зулмоний чодирларида.
Бу зотни бекарам азал-Ибтидо
Чандиб ташлаган кўк томирларига...
Тағин тирикликка дўнар фавқулод,
Ердан қимир этган жонини сўрғай.
Тағин бўзраяди тийра мавжудот,
Меҳнаткаш манглайда балқиган шўрдай.
Осмон уқубатга чулғанар тағин,
Тағин яланғочлар шамширларини...
Қўйиб юбормайди паҳлавон замин
Тинкаси қуриган занжирларини.

НАРЗИБУВИ

(Акам Сайфуллонинг сабоқлари ёхуд
«Кўлкент адабиёти» туркумидан)

Нарзибуви офтоб қўлига,
Сув келтирди офтобаларда,
Тўн кийдирди, тун қучоғида
Дилдираган моҳтобаларга,
Ёруғ кунда, ёруғ очунда,
Қўрқиб ўтди жинкўчалардан,
Ичга ютиб зардобларини

У яширди мусичалардан,
У едирди оймомаларга
Тонгларини шом орқасидан,
Озор берди лаккон зриқлар
Қуруқшаган томорқасига,
Озор чекиб бўғзидаги жон,
Шарпасидан, талвасасидан,
Бағридаги мусича ҳайрон,
Учиб кетди тонг палласида,
Қанотида кўтаролмади,
Одамларнинг озорларини,
Қаро ерда қолдириб кетди
Мусичалар мозорларини,
Мусичалар — осмон юкини
Кўтарган ер мусиқалари,
Мусичалар — Нарзибувининг,
Мушфиқ маҳзун мусиқалари...

ИСФАРАСОЙ ОҚАР НОМИГА

Исфарасой оқар номига,
Гоҳ яланиб, гоҳ тимдаланиб,
Паймонаси тубсиз тоғларнинг,
Тўнтарилмас тош дийдалари,
Исфарасой оқар номига,
Оқармайди зардобалари,
Самовотда йиғлар самозод
Сингиллари — саҳобалари,
Исфарасой оқар номига,
Танҳо тунаб чойхоналарда,
Йўл сўрайди, йўлдош сўрайди,
Олазарак оймомалардан,
Исфарасой оқар номига,
Озорланиб ғўр наволари,

Чора нетаб чорлайди, боқмас,
Исмлари сир дарёлари.
Исфарасой оқар номига,
Соҳилида ўй сураб шамол:
«Исфарасой Исфарасоймас,
Исфарасой — исмсиз аёл».

Исфарасой оқар номига...

Ю Ҳ О

Бирин кам дунё бу,
Одам зотига
Доим бирин камдир...
Унга бари кам,
Одам яралмасдан тортди комига
Бус-бутун дунёнинг кемтигини ҳам.

Торафт йўғонлашиб борганда кети,
Еди эртақларнинг эртақлигини,
Баъзи аёлларнинг номусин еди,
Баъзи эртақларнинг эртақлигини.

Шул сабаб:

Мозийнинг қисмати қаро,
Юраги ялоқдир,
Юраги — даҳан.

Шул сабаб:

Сарҳад бор қитъалар аро,
Қизил чизик билан асрашгай Ватан.

Бўлмасайди агар юҳо — алвасти,
Мосуво бўлардик қўрқинчли тушдан,
Бирор гузаргоҳда гадо қолмасди,
Ё гадо бўлмасди гадога душман.

Оҳ, тупроқ,
ўзингсан барига қодир,
Ютсин, берақолгин унга тўзимни,
Оҳ, тупроқ,
Бир ҳовуч тупроқни қолдир,
Кейин тўйдирарсан унинг кўзини...

ТАҚДИР УЙИНЛАРИ

Ғўр бола ёшимда йўқолди таним,
Тақдирнинг ортидан йўрғалиб бекз.
Тағин қайтиб келди тақдирим маним,
Ўртанган жонимнинг қошига ёлғиз.
Ғўр бола ёшимда қизиқиб қолдим,
Ўйинқароқ тақдир қилмишларига.
Кимнингдир юзидан бўсалар олдим,
Тумшуқ тираб девор тирқишларига.
Бемаҳалда девор ошган бўғзимдан
Отилди қусуқдай қўланса фиғон:
— Севаман захролуд чипорларингни,
Сени жондан ортиқ севаман, илон!..
Тақдирим танимга севилди, демак,
Кўмилди шаҳватим бодаларига.
Серҳашам ин қурди,
Жоним қувилган,
Кўзимнинг шип-шийдам қосаларига.
Сира ўйламадим бола жонимни,
Эзиб беравердим тақдиримга тап..
Бир куни илоннинг дастидан нолиб,
Тақдирга танимни ёрдим:
— Кетаман!
— Кетаман?!..
Ҳиринглар, йироқлаб кетган,
Танимни қайтариб бергандай туғиб —

Илоннинг дўппайган ола қорнига
Илондай шаҳодат бармоғин нуқиб...
Жонимдан кечмадим,
Бироқ у жониб,
Судралиб, етмадим қувғин ўйимга.
Тақдирнинг қулчадай хўрандасини,
Олиб улоқтирдим охир қўйнимдан.
«Оҳ, жоним!!!»

Кўксимдан сачраб кетди қон,
Жонзотлар қақшади кўлмак танимда.
Бўғзимни бурдалаб ташлади фиғон,
Ва оғриқ уйғонди томирларимда...
Тақдир толеимни кетди тортқилаб,
Толеим устимдан тағин кулибди.
Эшитдим, илоннинг ёғини ялаб,
Жонзотларим билан ўйнаб юрибди.
Жонзотларим эса...
Кўп йиллар бурун
Ўлмаган жонимни соғинганчимда,
Аргимчоқлар ясаб ўйнар,
Илондай
Ўйноқлаган кўм-кўк томирларимдан..

СИРЛАР

Куйга айланмагай,
Бирор сўз демас...
Аждарҳо биқиниб ётган кўзадай,
Қудуқлардан, ростгўй қамишлар эмас,
Ночор бош кўтарган мурғак гўзалар.
Гўёки, ўзини-ўзи оқлайди,
Бежирим шохларни қоплайди сочлар.
Сирлар замон билмас,
Замин шохлайди,
Қудуқлар қаъридан домангир шохдай.

Ерни ёриб чиқар тоқатлар туби,
Сачратиб сарғайган қусуқларини,
Меҳнат тагидаги роҳатлар руҳи
Чирқиллаб чорлайди қудуқларини,
Куйга айланмагай,
Ердан ирганиб,
Оёқяланг кезган сарбаст наволар,
Қўрқади қудуққа қайғиб киргани,
Куйга айланмаган сўзсиз садолар.
Сочларини юлиб қасам ичгандай,
Дамини домидан чиқармас тагин.
Қудуқнинг қаърида ётган Искандар
Қонига қонлари қўшилган замин...

ЮРАКДАГИ ЕР

Бу ерга Қаҳратон келиб-кетарди
Тўфонсиз, тўзонсиз, кўчу кўронсиз.
Қорлар қаловини чорлаб тушарди,
Шафақлар унарди қонсиз, қиронсиз.

Бу ерга Тийрамоҳ келиб-кетарди
Орланиб ашқолу дашқолларидан,
Куйдирги пахтанинг,
Куйган латтанинг
Бўйи анқимасди ашъорларидан.

Бу ерга саратон келиб-кетарди,
Офтобга тўлдириб ҳовучларини,
Дарахтлар қийналмай мева туғарди,
Баҳорга йўрғаклаб товушларини.

Бу ерга баҳорлар келиб-кетарди,
Ўйлар сурар эди узундан-узун.

Бу ернинг осмонга боши етарди,
Одамзод оёғи етмасдан бурун...

Бу ерга Баҳорлар келиб-кетарди.

ОМОНЛИК

Касофат, қаърингда қолганларга бер
Бир тутам ёруғлик,
Биттагина жон,
Омонлик йўлига кўз тутганча ер,
Осмон қароғига ботар бесмон,
Касофат, касрингга қолгандир азал,
Оҳангар даврону казою кәбир,
Улар юксакларга қўл чўзган маҳал,
Қўлига осилиб қолмасин тақир,
Говлаган гўрингни ковлама алҳол,
Жонингни жисмингга айлама тутқун...
Бунчалар калтадир ниммурда хаёл,
Оҳ, сенинг қўлларинг бунчалар узун?..
Қон тугар,
Қон ютиб қон талошида,
Дарахтлар — дарёнинг қобирғалари,
Офтоб омонликнинг тамал тошидай,
Тола-тола бўлди томирчалари,
Оғиздан-оғизга пусиб ўтардинг,
Қондан-қонга ўтдинг сузиб, сузилиб,
Ердан бошинг униб чиқди, кўкарди,
Оёғинг осмондан тушди узилиб,
Сен товон,
Қутурган итга тўланган,
Қўрқоқлар кўтарган амирона мушт,
Юракни қақшатган асрий кўланка,
Ялоқларда торож суяксан, уруш...
Ғофил юракларда қолиб кетмас ғам,

Чирқиллаган ернинг хўрандасидай,
Дунёлар келади,
Халоскор одам,
Халос бўлганида кўланкасидан.

СЕН АЙТГАН ОДАМ

Шойимга

Тийиқсиз тилларга бериб эркини,
Кўзимни кўр қилиб қўймиш асотир.
Саҳфалар қаърида ётар беркиниб
Руҳимда тош қотган ғолиб баҳодир...
Қалқон қилиб қаро тун ичра ойни,
Хаёлларим кезди пойи-пиёда.
Иўл олдим ишониб,
Иўл олдим тониб,
Ўзимни қайтариб ўзим, дунёга.
Жилвагар кунларнинг ортидан сурон,
Солиб чопаверди қартайган фурсат.
Охир, қисматимга келтирди қирон,
Ҳалол-ҳақлигимга ишонган турбат.
Руҳим дарахтлари сарғаяр, синиб,
Осмонни қўтарган заминдай толган.
Энди қаттиқ ерда кимни соғиниб,
Кимни қизғанаман тўлашган ойдан?...
Ярим ойга ярим таним қовушди,
Бироқ, омон қолди мен суйган мотам,
Тупроқ—одамзотнинг куймаган пушти,
Тупроқдан тарқайди сен айтган одам.
Бир нидо елади жудолик сари,
Бир садо келади ернинг тагидан...
Тўкиларкан осмон қорачиқлари,
Қўрғонланган ойнинг теварагидан.

ЁЗНИНГ КЎМ-КЎК СУВЛАРИДА

(Фуруг Фаррухзоддан)

Танҳо сени айро этиб битта япроқдан,
Хижронимнинг шод, залворли юки қаърида,
Риҳлат этгум ёзнинг кўм-кўк сувлари ичра,
Мамот юрти, кузак ғами соҳилларига.
Сояларда авайладим ўзимни ночор,
Бебок, бесуд ва бесамар ишқ соясида—
Сурурлардан, саодатдан тонган тунд, беор,
Небарорлик, илойдорлик ҳимоясида.
Нафаслари қайтиб кетган тор самоларда,
Шаббодалар тентираган зулмоний тунлар,
Томирларнинг кўкмак, бебош кўчаларида,
Сўйилган ой сарсон кезган тул, фоний
тунлар—

Танҳо. Руҳим ларзалари билан қўшилиб,
Танҳо қолди бетасалло тун, субҳи содиқ,
Ҳатто томир зарбалари билан кўпириб,
Бедаво дард балосига гирифтор борлиқ.

«Бир асрор бор дарраларнинг интиқлигида...»
Бу битикни кимдир тоғлар бағрини ўйиб,
Зилу замбил тошларига ёзиб ташлаган.

Тошларгакам, сукутининг сурони ичра,
Бир кун тоғлар сукутини аччиқ ва тахир
Илтижолар билан тилка-пора айлаган.

«Тўлиб-тошган қўлларнинг ланж изтиробида,
Бўм-бўш қўллар ҳаловати бўлмагай зинҳор,
Оҳ, гўзалдир сукунати вайроналарнинг...»

Бу битикни ёзнинг кўм-кўк сувлари ичра

Куйларди бир аёл вазмин тароналарда.
Уша аёл яшар эди вайроналарда.

Оташфишон нафасимиз билан белаимиз
Бахтиёрлик тақвосидай бир-биримизни,
Ногаҳонда кезган дайди шамол шарпаси,
Ваҳимага кўмиб ташлар гоҳ дилимизни.
Шубҳаларнинг соясида сарғайиб сўлар,
Бўсаларнинг ҳур боғлари бад-балолардан.
Меҳмон бўлиб биз ҳар нечук нур масканида,
Зор-зор қақшаб қалтираймиз гўр садолардан.

Энди менинг бағримдасан. Тонг палласида,
Сарвигулнинг атри каби ёйилган озод
Сочларимга кўмилганча ўзингдан кетиб,
Юрагимда тош қотарсан энди умрбод.

Алланечук чўнг ва ғамгин тийра мавжудот,
Узоқларда ёришгувчи кун садосидай,
Пароканда қароғларим аро чарх уриб,
Ёйилади гоҳ паришон, гоҳо осуда.

Балки тиниқ чашмалардан симирадилар,
Балки шохдан узадилар мени сўрмасдан,
Балки, мени эшик каби сўнгги лаҳзада
Кўрадилар, балки... Балки бошқа кўрмасман.

Қаро ерда яралганмиз. Бесас, бемаврид,
Қаро ерга тўкилгаймиз. Уша роҳларда
«Ҳеч»ни кўрдик. У ўзининг қанотли, сариқ
Тулпорини миниб борар шоханшоҳлардай.

Биз хушбахтмиз осудамиз, бироқ, водариғ,
Биз бадбахтмиз осудамиз, азалдан абад.

Биз хушбахтмиз, зеро, севиб яшаймиз мангу,
Биз бадбахтмиз, нафрат эрур зеро, муҳаббат.

БИРЛИК ВА КЎПЛИК

Жисмига жонини солиб, орқалаб
Эрур дунёларим кетаркан бадар.
Минг бир саломларга —
Минг бир бошпана,
Қўчаларда қолган биттагина «Хайр!..»

Суюк сурурлардан паймона тўлса,
Ортиб қолар бўлса суюлмаган ғам.
Бирлик — одамларга юмуш, юк бўлса,
Кўплик қилмасмикан биргина Одам?!..

* * *

Дехқонзода ҳақ, ҳалол эди,
Яшар эди нурга талпиниб,
Ўзгаларнинг ғамини еди,
У емади ўзга ҳаққини.
Балолар ҳам сира тинмади,
Қираверди ҳатто, тушига.
Эгилди-ю, бироқ, синмади,
Ишонмади кампир кучига.
Эгилди-ю, бироқ, синмади,
Оёғидан мадор кетганда.
Қариллиги уни қийнади,
Синар эди қурби етганда.
Унинг қурби етмади, аммо,
Рихлат этди боқий сафарга...
Бир пайт ҳаққа ишонган дунё,
Ишонарди энди ажалга.
Ажал чиқди заминга балқиб,

Манглайда — аргувоний тер.

— Ҳаққинга мен эмасман тақир,
Зомин бўлган...

Зомин бўлган — ер!

..Ерга зуғум тухмин сочибди,

Ноҳақ гапга ишониб чунон,

Одам ерга кетмон чолибди,

Кетмон чопар, ўшандан буён:

Бир ён — Одам,

Бир ёнда — Тупроқ,

Ҳақ талашар ҳар бир дақиқа,

Ва шу боис синмайди ҳамон,

Қирғин аро қолган Ҳақиқат.

Қўзларидан тўкиб ташлайди,

Одам, ичган қасамларини.

Тупроқ эса бўкиб яшайди,

Ичга ютиб аламларини...

ИЛТИЖО

Ялтироқ ўйлардан порламас томуғ,

Осмоним ёвуқдир, офтобим совуқ,

Чамбар сочларингнинг қаърида ёруғ

Тола бўлгунимча.

Уммонлар кафтида чопарман тўзиб,

Ҳарорат тафтида топарман тўзим,

Кўлмак ёшларингнинг бағрида ўсиб

Жола бўлгунимча.

Қоларман камолим мудраниб, қурғаб,

Заволотим кетгай қайгадир сурғаб,

Юрагинг остида дўмсайган мурғаб

Бола бўлгунимча.

Ноумид дўстимдан балолар улкан,
Қазолар устимдан кулгани-кулган,
Тунларда паришон сочингни юлган
Нола бўлгунимча.

Қорлар ечилади еру тўк ора,
Дордай кесилади тополмай чора,
Зорлар етилади...
Етилсанг зора,
Ула-ўлгунингча.

БАХТ ЮКИ

Бахт қушини бино этди ҳасратим,
Бошимга беозор ёпинганида,
Юлун юрагимни ютиб асрадим,
Асрагандай солиб тошқинларига.
Букун юрагимдан қочган оҳимга,
Елиб-етолмадим бесару сомон,
Бахт банги элитган қушдай, бошимга
Оёғини тираб турибди осмон.
Осмонга осилган безовта руҳдай
Қўним тополмайди хавотирланиб.
Ҳасратим домидан мосуво қушлар —
Еринг ибтидоий фазогирлари.
Жоним бошин қўйган вужудим — кунда,
Қатл айламоққа етмайди қурбим.
Улакса ҳидини туйган қузғундай,
Бошимда чарх урар саргашта руҳим.
Тикилган кўзимни йиртиб-ямайман,
Қинига қамайман паррон тигимни.
Улсам, кўзларингга қандоқ қарайман?...
Бахт қуши,
Унутма одамдигимни.
Менга ўлингингни ташладинг фақат,

Кўзларимга чўкди шому саҳаринг,
Итлар илтижоси бўлиб ижобат,
Бошимдан ёғилди ўлаксаларинг.
Бошпана топмасанг бошимга қулаб,
Ким бало,
Ким сени балогардон дер...
Осмонни бошига кўтариб кулар,
Менинг бошимдаги оғироёқ ер.

ТОШКЕНТ

Қорлар кўзларимга иссиқ кўринди,
Кўзимда қор тинди,
Бағримда — шамол.
Қўл-оёғим синди, кўзларим тинди,
Бироқ, сен тинмайсан, ялангтўш аёл.
Қўрқаман — кўзимга кўринмайсан қўш,
Ким сени бу куйга солмиш, алҳазар?
Бастингга баробар юрагим — бўм-бўш,
Бироқ, тунда ёлғиз юрибсан, шаҳар...

ҚАДИМИЙ ОҲАНГДА

Ишқилиб, дардларинг арисин, осмон,
Азим балоларинг бойлансин йўли.
Чикмаган жонингдир ой, моҳи тобон —
Менинг қўлим эмас,
Момолар қўли.
Ишқилиб, дардларинг арисин, саҳро,
Кулга айланмасин юрагинг қўри.
Сени паноҳида асраган маъво —
Менинг қўлим эмас,
Дарёлар қўли.
Дардларинг арисин, мозий,
Киборлар
Касрига юқ бўлмас мангулик, ўлим,

Муаллақ минорлар,
Кажмарг чинорлар —
Менинг қўлим эмас,
Боболар қўли...
Менинг қўлим эмас,
Қўлимни лаин
Лаънати қорларга тобордим қалаб.
Ҳар додим илкига чулғанди замин,
Ҳар ёдимга шоён фарёдим — фалак.
Бадарға этилган замин дардидай
Бадавий самода хомуш, хоболуд —
Парранда қўлимнинг қанотларидай,
Тўзғиб-тўнғиб ётар шарманда булут.
Менинг қўлим эмас,
Қўлимни эмас,
Қатқалоқ заминга жонимни тикдим.
Бироқ, ҳовучлаган жонимни демас,
Кофурий ғўзага айланган илким.
Ағёр кафти ичра,
Дўст ҳалқи аро,
Қон ҳалқоби узра улғайган бекас.
Бу мўмин — бенаво,
Бу ёвуз — даҳо,
Бу югурдак маъво меники эмас!..
Қўлим ўзимдадир,
Титрама, тупроқ,
Қўлим кўксимдадир қадим-қадимдан.
Менинг қўлим эмас, дедим-ку, бироқ,
Нега дод дегайсан менинг дастимдан?..

КУЗ

(Фуруғ Фаррухзоддан)

Афсунгар табиат юзидан олдим,
Ғам йўғирган нури дийдаларимни.

То кўрмасин дея оташ нигоҳим,
Ҳасрату мотамнинг жилваларини.

Куз, хокка беланган йўловчи, надир,
Кўйлагинг остида қашпайган бўҳча?..
Дунё орттирмадинг дунёда, ахир,
Қурғаб хазон бўлган япроқдан ўзга.

Шоир қалбига ғам-алам бахш айлар,
Кунботаринг кўзи —
Айланган тошга.
Уртанган жонимга не ҳам бахш айлар,
Оғушинг, рутубат, ғуссадан бошқа?!..

Мудраган қийноқлар бостириб келар,
Қайғуга лиммо-лим сукут қаъридан.
Бедарак йўқолган орзулар елар,
Пинҳона тасаввур қанотларида.

Куз, эй меҳнат юкин хуш таронаси,
Куз, эй ўйчан қўшиқ,
Хаёлга маҳкум.
Афсунгар табиат чехрасидаги
Аянчли табассум..

КЎЗЛАР ДУНЕСИДА

Айт, қандоқ кўтарай бу лошларимни,
Айт, қандоқ қарайман ёмғирларимга?
Сен ёйиб қуритдинг хўл сочларингни,
Тун бўйи тортилган томирларимга.
Сўйилган бошимни кўгармоқ душвор,
Ва чағир тунлардан сўрмоқ иёдат
Жисмингда алашим яйрайди хушҳол,
Қайвоний самода қўғир зиёдай.
Вайрона қалбимга тушиб турар нур,

Тун бўйи кипригим қабатларидан.
Пойимга осилар ҳаловат, ҳузур,
Тирикликнинг тавқи лаънатларидай.
Қарайман,
Кипригим қати — қорамтир,
Юрагимда эса ором олар гўр.
Жонимдан ўтганлар
Кулли одамдир,
Бошимдан ортганлар —
Кулли одамхўр...
Қарайман кипригим оралиғидан,
Офтоб дийдорини соғинганимда.
Қарайман зулматнинг қорачиғидан,
Намоён бўлмаган ботинларимга...

ДУНЕНИНГ БАХТИ

Дехқон саҳро бўлса —
Сувлар бегона
Сахролар илкида қуриб шўр бўлар.
Дехқон дарё бўлса,
Далли — девона
Тўғонлар зўр бўлар,
Дарё кўр бўлар.

Дехқон осмон бўлса,
Дийдор — баҳона,
Ой — сўлим соғона,
Офтоб дор бўлар.
Дехқон дунё бўлса,
Дунё — шоҳона,
Дунё деҳқон бўлса,
Дунё хор бўлар...

БАҲОРГА ҚАСИДА

Бу — талъат,
Бир ўзи кўтаргай, заққум,
Қизарган, бўзарган оғуларини.
Бу — ғафлат,
Ўлимга этмайди маҳкум
Қон ичра кўкарган ёрғуларини

Бу куртак —
Ўткинчи, пойи-пиёда,
Қаҳрдан кўкарган қадим гиёҳдир.
Бу ҳилқат —
Зиёдан кўра зиёда,
Бу ҳилқат
Сиёҳдан кўра сиёҳдир...

ИБТИДОИИ МАНЗАРА

Ёвуқ илтижолар келар йироқдан,
Баданлар баданга ботар, беланиб.
Бош узра тортилган узун тупроқдай,
Узилган нафаслар кетар уланиб.
Зулмат тортолмайди зулматнинг юкин,
Наъра тортган осмон манглайида тер.
Бадҳайбат юракнинг остида бир кун
Қимирлаб кетади фикимланган ер.
Қаро тортиб келар ёришган само —
Юрак тупроғига чувалган чирой.
Момолардан ёдгор қолган ўт аро,
Қалдироқ кўринар...
Кўринмайди ой...

АҚАМ САЙФУЛЛОГА

Афсоналар бизни алдамай ўтар,
Битилгандай сангин ёдномаларга.
Тоқим, ялмоғизлар амламай ютар —
Оғажон, ишонгил афсоналарга,
Тоқим, бедор бўлмас алвоний сасдан
Тирикликнинг барфин баҳодирлари.
Тоқим, залолатга тўзим бермасдан
Кечалар кечади минг бирдан нари.
Кечалар кечади муздай, муаллақ,
Ўуйқа томиб тўлган паймоналардай...
Онадан айрилдик.

Улим экан — ҳақ,

Оғажон, ишонгил афсоналарга.

Афсоналар армон хайлидай тутаб,

Кулранг тонглаб отмай тамом бўлади.

Оғажон, бардошим бормоқда тутаб,

Оғажон, ялмоғиз қачон ўлади?..

Ернинг томирига дўнган зулукдай

Кечалар узундир,

Афсоналар — оз.

Сен қандоқ тонасан бу кўргуликдан —

Бунёдинг, болангдан айрилганинг рост...

Кечалар юз буриб талотумларга,

Еруғ жаҳонингни айлади ғорат.

Ўлимни қарғасанг,

Аллакимларга

Оғир ботиб кетар бундай ҳақорат...

Ишонгил, алданиб қолмайсан бугун,

Муроду мақсаднинг алдовларига,

Мен борман, эртақлар тўқиймиз узун

Бу мудроқ қисматнинг ялдоларига.

Ишонгил эртақлар тўқийман ҳамон,

Тоқим, маломатнинг санги — сумбода,

Тоқим, яшар экан,
Қайси бир замон
Сен бовар айлаган Одам дунёда.
Дунё — қалқон бўлиб тешилган бағир,
Азал росту рўё ҳангомаларга.
Ўша ялмоғиз ҳам одам-ку, ахир,
Оғажон, ишонгил афсоналарга...

ЮМШОҚ ЕРЛАР

(«Қишлоқ аёллари» портретига чизгилар)

Замин ўғурида янчилса қорлар,
Ерлар, дов-дарахтлар кетса бўзариб.
Ибтидоий одам яшаган ғордай,
Сени паноҳига тортар кўзларим.

Осмон оқ жисмини ерга тўшайди,
Оқ-қуроқ булутлар тўкилар вазмин.
Қачон кўргуликдан кўзинг бўшайди,
Қачон армонларинг кўкараб замин?..

Кимнингдир дилини қақратиб, қақшаб,
Тунларда ямайсан йиртилган ерни.
Бунча ҳам соддасан,
Шунча йил яшаб,
Фарқига бормадинг ер билан эрни.

Кўзларинг тубида тўнгиб қолмагай,
Бўйинингда маржондек қотиб қолган тер.
Сабру бардошингни кўтаролмагай,
Кўзининг пахтаси чиқиб кетган ер.

Қийналиб кетаркан замин, қадрингга
Йиғламагин дея дунёга келдим.
Ўзим тўзим берай опшоқ дардингга,

Оҳ, ёвуқ, осмоним,
Оҳ, момиқ ерим.

АРИФМЕТИКА

Қандоқ ақллисан, арифметика,
Сабрга ўргатдинг аҳли тамизни.
Тик боқиб дўст тугул ҳариф бетига,
Қирққа бўлиб бердинг битта майизни.

Ёмонни яхшига кўпайтирганда,
Ҳисобу китобдан адашмагансан,
Оға-иниларинг сафга кирганда,
Улар билан ўрин талашмагансан.

Бироқ, талтайганча «миллион»лар бошин,
Жуда осон қўшиб қўйдинг мақтаниб.
Эҳ, нима қилардинг ҳаддингдан ошиб?!..
Айириб бер энди ердан пахтани.

ЮРАК

Кўрдим — кўз ўнгимда ўлди дўстларим,
Менинг ўлганимни дўстларим кўрмас.
Мен сиздан тонмайман,
Бироқ, кўзларим,
Баъзида сизга ҳам ишониб бўлмас.
Кўрдим — чанг соларди гирибонимга,
Бағрингизда унган бахтлар, озолар.
Кўрдим — сизни авраб кўрди ёнимга,
Сиз боққан, боқмаган ерлар, самолар.
Жоним самоларга сочилган қушман,
Мен сизга ишониб бекор бўзладим.
Сиз менга дўст эмас,
Сиз менга душман,

Сизга ишонмайди энди кўзларим,
Ахир, оч эдингиз,
Очиқ эдингиз
Ва емиш ахтариб кетдингиз йироқ,
Ахир, жуфт эдингиз.
Ошиқ эдингиз,
Менинг эса...
Менинг — тоқатларим тоқ.
Кўрдим — ёлирилди ёлғиз бошимга,
Чароғон қутқулар.
Чора изладим...
Қўпорилиб кетди ваҳм тошидай
Форга бостирилган қорачиқларим.

ИСФАРАСОЙ

Исфарасой,
Шамолларинг сарсон-сарсондир,
Узун-узун хаёлларинг
Ларзон-ларзондир.
Дили вайрон,
Аммо, бедор аёлсан, дарё,
Исфарасой,
Болаларинг ҳамон ҳайрондир.

Ирмоқларинг ўз йўлинда
Оққани қўймас,
Бу дунёга мағрур-мағрур
Боққани қўймас,
Тоғ-тошлардан тўкилажак
Хоксор кўз ёшлар,
Сени бир зум ором олиб
Ётгани қўймас.

Сен баломас,
Сендан ҳазар қилганлар — бало,
Қирғоғинг — бут,
Ингроғинг — бут,
Сийнаг — харошдир.
Элатларнинг иллатию
Улатлар аро,
Сувинг талош,
Демак, сенинг умринг талошдир...

Даволигинг,
Дарёлигинг тинди-билинди,
Даволигинг,
Дунёлигинг энди билингай.
Билолмадим,
Бу суллоҳлар кимга сиғинди,
Бу гумроҳлар сендан кейин
Кимга сиғингай?..

Қаримагил,
Қуримагил,
Уткинчи соҳир,
Мотамсаро,
Қўли ёзиқ,
Савдойи суқун.
Сен кетмаган кўчалардан
Кетарман охир,
Сен етмаган гўшаларга
Етарман бир кун..

Замин қақшаб-қартаймасин,
Замон зарбидан
Яшир,
Еруғ кунда яра-чандиқларингни.

Аммо, ҳарис нигоҳларнинг
Евуз қаҳридан,
Омон асра
Қолган-қутган балиқларингни.

Исфарасой,
Замҳарирда қолмаган музлаб,
Сен саҳройи сулувларга
Ҳаққи — ҳалолсан.
Сен — каттакон шаҳар бўйлаб,
Боласин излаб
Оёқяланг чопаётган
Елғиз аёлсан...

ЕЛҒИЗ АЁЛ

Атаб чорламайди ҳеч кимса отин,
Бемаврид қартайган оқ билаклари.
Саждага таллинар,
Жисмидан олдин
Сочилиб кетмаган соч, куйлаклари.

Кўксига киприги ботади,
Тунда
Мурдашў кампирга айланар шамол.
Тун — яғир, ярадор,
Тун — ярим кунда.
Юзлари офтобда қорайган аёл.

Оймоманинг ойдин ғубори қўнган
Бош-оёғи узра қалқиб кетар нур.
Безарар, бесамар турбатга дўнган,
Бир сиқим тупроқдан тупроққа довур.

Ахир, бу тупроқни совутиб бўлмас,
Бу тириклик унга бўлмагай урвоқ.
Унинг руҳи билан қовушиб бўлмас,
Қовушмаган каби тўнкаю тупроқ.

Қароғи тўкилган кечалар — қаро,
Беозор ухлайди арзанда бодлар.
Арзу само ичра,
Икки ўт аро
Кўмилиб кетади номсиз зурёдлар.

Юрак — тирикликка аталган бағир,
Ё бедор руҳларнинг сокин турбати.
Унинг юрагини ковламанг тақир,
Ундаги ўликлар ҳаққи-ҳурмати.

Бағрида улғайиб,
Кетмаган бадар,
Ўсиқ хаёлининг бадбин боши берк.
Кўзига чўкади сокин шуълалар,
Ўлик чиққан уйни эвутган ойдек.

Хўмрайиб боққанда ростгўй табиат,
Одамга айланар у шому шамол...
Тун — яғир, ярадор,
Тун — ярим тунда,
Юзлари моҳтобда қорайган аёл.

* * *

Жисминг Ватан эрур
Мўъжаз, мустамад,
Мен эса саргардон,
Сарсон дунёман.
Ҳатто, вужудимга
Беролмадим панд,

Жисминг Ватан бўлса —
Ватангадоман.

Қалбинг кафан эрур,
Оқ, оппоқ каманд,
Мен ҳануз ўчмаган
Маҳдуд садоман.
Ахир, юрагимга
Беролмасман панд,
Қалбинг кафан бўлса —
Кафангадоман.

АЖАЛНИНГ УРУҒИ

Урушда заминни асради эрлар
Девона ўқлардан,
Дайди ўқлардан.
Нега ҳамон сукут сақлайди ерлар,
Нега қувонмайди,
Нега ўқрайган?..
Ер айланиб, осмон қолганда тиниб,
Зулмат сочларини ўрганда чилбир,
Кўтаролмай азим кўргулигини,
Ерга ўлигини ташлади кимдир.
Ва кимдир жонидан бўлиб мосуво,
Беҳуда тўкмади, қатра қонини,
Қаро ерга берди,
Қилмади увол,
Биргина бошидан ортган жонини.
Талотум қаърида.
Томуғ қаърида,
Қабрлар қазонинг роҳин тўсарди.
Ўликлар тириклик уруғларидай,
Ерга кўмиларди,
Ерда ўсарди..

Осмон олиб қочар,
Ерга тикилиб,
Нурсиз жовдираган нигоҳларини,
Баҳорлар тиқилиб,
Қорлар йиқилиб,
Сувсиз қовжираган гиёҳларини.
Қонларга қон бўлиб тобут ўтарди
Тирикликнинг шому шабистонида.
Бемаҳал кўмилган тунроқ кўкарди
Муз қотган юраклар қабристонида...
Ерлар ҳамон йиғлар,
Оҳ, ёмон йиғлар,
Азизлар гўрида туролмайди тик.
Ўзини ўзидан юлқиб, қўриқлаб,
Ерга ташланади девдай тириклик.

А Ё Л

Бошингни кўтардинг,
Она кузакнинг
Ялангбош, ялангтўш далаларида.
Қартайган, безаваол, бедор юракнинг
Қарсиллаб ёрилган яраларидай.

Авраб-алдадилар оқ, деб танангни,
Рақамлар чинқирди чаноқларингда.
Бўлиб ё билмасдан
Нури дийдангни
Суғуриб олдилар қароғларингдан.

Бўғриқиб бесомон оқарганда тун,
Тонгнинг ғира-шира ёрдуларидан,
Сен эмиб беомон сарғайдинг бутун,
Офтобнинг зарандуд оғуларидан.

Кузги япроқлардай кетдинг унниқиб,
Сурмай лаб-лунжингга бұёқларингни.
О, сен кўкартирдинг,
Заминга тиқиб
Совуқ уриб кетган оёқларингни.

Қирғоғи шўр босган сарсон дарёдай,
Қайларда юрибсан кўтаролмай бош?!
Қўлларинг етмаган мовий самода
Қаққайиб турибди малларанг Қуёш.

Дарахтлар япроғин тўзди жимгина
Ноумид бандадай ғудранар шамол.
Бунда йиғлаётган
Сенмидинг, она,
Бунда титраётган
Сенмидинг. АЁЛ!..

Қутурган офатдай сув босди тагин
Сен оёқ босмаган йўлакларингни.
Шол қолган отадай ўкради замин
Қучиб шалвираган кўйлакларингни.

Қисматинг оқарди,
Илигинг қуриб,
Яланғоч дунёнинг танин қутқардинг.
Макринг қирқ туяга юк бўлмай туриб,
Миллион карвонларга юк бўлди дардинг.

Далалар бағрига сиғдира олмас,
Ақлга сиғмаган армонларини.
Тунда туғишганлар туққанин эмас
Қучиб ётар ернинг товоилларини.

Сен билан беллашган шамоллар синди,
Бағрингга ўт қалаб,
Борингни талаб.
Тунлар оймоманинг бағрида тиндинг,
Тонглар қуёшингни чиқдинг орқалаб.

Аёл!.. Аёл!..

(Тупроқ, титрама, етар!
Йиғиштириб олгин сўлакларингни)
Кимлар бош уради,
Ким босиб ўтар
Ҳали ёрилмаган юракларингни...

* * *

Тунларим, моҳтобон тунлар, олишманг,
Кунларим, оҳ нодон кунлар, олишманг.
Қонгалаш уфқлар аро холисман,
Нега сен арога тушдинг, қаро ер?..

Тонг чоғи турбатлар ёдимга тушди,
Тун оғиб гурбатлар ёдимга тушди.
Бесоҳиб суҳбатлар бошимга тушди,
Нега сен арога тушдинг, қаро ер?..

Бунчалар бегона, олис бўлмасанг,
Бунча шўрпешона, ожиз бўлмасанг,
Девона экансан,
Холис бўлмасанг,
Нега сен арога тушдинг, қаро ер?..

Тунларим тупроққа қоришмаганди,
Тонгларим тонг отмай ёришмаганди,
Онам ажал билан олишмаганди...
Нега сен арога тушдинг, қаро ер?..

БЕВА

Бу сочлар
Тупроққа айланган.
Улар
Зулматдан кейинги тонгдан даракдир.
Улар —
Торож бўлган озурда тунлар.
Бу сочлар,
Ҳар бири куйган юракдир.

Бу ёшлар —
Қосаси тўлган қамарнинг
Тўкилган жонидай маъсум, ғамангиз.
Бу ёшлар —
Ярадор бўлган аскарнинг
Ярасидан оққан хунидай азиз.

Бу тунлар —
«Қорахат» олган жувоннинг
Қаро қўйлагидай узун армони.
Бу тунлар —
Жонпарвар ярим дунёнинг
Ярадор ва ярим узилган жони.

Бу тонглар —
Ложарам, шаҳид эрларнинг,
Очиқ қолиб кетган варам кўзлари.
Бу тонглар —

Зарандуд нурга айланиб
Шамчироқдай ўчган эркак излари.
Бу кунлар —
Қаҳратон заҳмининг беранг,
Ҳануз эримаган ошпоқ қорлари,

Бу туллар — Дунёга бир марта келар,
Дунёнинг бегуноҳ ярадорлари.

ЮРТ.

Мен келдим...

Иўл — йироқ,

Дийдалар — заранг,

Шамол навосига ўйнар хазонлар.

Беқанор бағримдан узилиб аранг,

Видо айтар ярим яланғоч тонглар.

Онам ёқиб четган чироқ порлар — ой,

Бултур ёғиб кетган сийм қорлар — оқ.

Ерга оқиб кетган нури дийда — сой,

Бебардош дарахтлар қоқилмаган — қоқ.

Ердан кўтарилган тобутлар — байроқ,

Човутини йирган гузарлар — бағир.

Тирик тупроқ ичра қабристон — уйғоқ,

Тўлғоқ тутган ярим шабистон — яғир.

Иссиқ кўринади кўзга — замҳарир.

Ёвуқ туюлади дилга бу осмон.

Ер — битта,

Осмон — тоқ,

Ва лекин қай бир

Шафақ

Киндигимдан шариллаган қон?!

Мен келдим,

Иўл — йироқ,

Дийдалар — заранг...

ОДДИЙ ОДАМ

Тирикчилик

Ўтиб

Суякдан,

Юрагига

Бориб

Етади.

Осонликча

Ўлмас —

Уятдан,

Ер ёрилса

Кириб

Кетади.

ПАРАДОКС

Қўли очиқ кетди,

Қўли бўш кетди!..

(Ҳорғин вужудини кўтариб кетди...)

Боши очиқ кетди,

Ялангбош кетди!..

(Елғизгина бошини қутқариб кетди...)

Кўзи очиқ кетди!..

(Бу — бўлмаган гап,

Кўзи эндигина очилди унинг...)

ОДАМ АТО

Бедор юрагимни негайин, падар,

Мақон-манзилимнинг адоғида ер.

Насабинг кезмоқда тарқоқ, дарбадар,

Уларга, ақалли мақонингни бер.

Сирли дарахтларни силкитар шамол,
Тақиқ мевалари тўкилар бир-бир...
Сенинг уволингга қолмаган аёл —
Аёлсиз—аёвсиз гунимни кечир.

Ахир, одамлигинг бўлмаса ато,
Сенинг атолигинг ўзи бир қалқон.
Буюк гуноҳингдан туғимар даҳо,
Мўъжаз паноҳингда улғаяр шайтон,

Падар, яксон бўлган руҳингни чақир,
Бир ўзинг нетасан ҳиссиз, навосиз.
Дунё бўшаб қолар,
Тушунгин, ахир,
Дунё етим қолар Момо Ҳавосиз.

ҚОТИЛ

«Осий» ўлдирилди бесўз, беқабр,
Бемажол мозийга ўқталиб муштлар.
Ўлиб ётар ҳуркак,
Бир тўкин бағир
Бўлиб ётар ерда яшаган қушдай.

Алҳол, қатлгоҳдай қушанда замон
Зайли-завол топди энди ўзгариб.
Қайдадир беркниб яшайди ҳамон,
Тилининг учида турган сўзлари,

«Осий» ўлиб ётар бесўз — беқадр...

МУНОФИҚ

Вужуд — девор,
Ич-ичкаридан

Тамбаланган тўртгала томон,
Уша девор тирқишларидан
Мўралайди мудҳиш оломон...

ТАРАҚҚИЕТ

Давр домига очиқ кўзи
Илинган,
Кўкси ичра ёлғиз илинж —
Дил — хаста.
Бақирганда билинаркан,
Тилинган
Тилига ҳам жун чиқибди
Бирпасда.

Ҳар сония ўзгаради
Ҳар туки,
Манглайда порлар битик —
Тамғалар.
Тавозелар айлар экан
Тиз букиб,
Тиззасидан ўсиб чиқар
Панжалар...

* * *

Гойиб сафарини қўмсаган кўнги,
Ихтиёр этаркан узлат қатини,
Қурби етганича
Ўз эгасига
Топширди жонини — омонатини.

Ҳолдан тойган, ярим яланғоч туннинг,
Бемаҳалда бузиб ҳаловатини,
Тонг чоғи узилди,

Ўз эгасига
Топширди зулматнинг маҳобатини.

Бола-бақраларим
Хоки туробнинг,
Эшитмасин, дея маломатини.
Тупроққа ийланди —
Ўз эгасига
Топширди бир уюм харобатини.

Ҳиммат айлаб, неки сўраганларга,
Топширди бор-йўқ қарз-қаволотини,
Ўз ажали билан кетди,
Шу боис
Қолдирмади арзу самовотини...

* * *

Кўксим ичра битди тўфон, қасирға,
Учқур аламларим бўлмади адо.
Тириклайин қўлга тушган асирдай,
Мен ҳамон қаърингда юрибман, само.
Шол қолган руҳимни даволадингми?
Унга малҳам эрур оймома доғи..
Қўллари қирқилган ҳаволарингнинг,
Оҳларимнинг эса йўқдир оёғи.
Ялтираган йироқ-йироқлар — яғир,
Сен ерга аталган бағир—яримта.
Сен менга таяниб турибсан, ахир.
Таянганим каби тавбаларимга,

* * *

Машъум фармонига,
Саҳна сўнгида.
Бармоғин босаркан Бойқаро—басир.

Бемалол, бақрайган кўзлар ўнгида
Намойиш этилар ўлим саҳнаси,
Ҳаёт ва мамотнинг ўртасидаги
Парда очилади сокин, беозор,
Тирилар театр кўрпасидаги.
Ўзгал ўлим билан «ўйнашган» актёр.
Юмшоқ ўриндиқлар —
Мирзо ўлган дам
Ўвиллар ўтмишга қазилган чоҳдай.
Мирзо — ўшал Мўмин Мирзо бўлганда,
Одамлар сизмасди томошагоҳга...

* * *

Тўнтарилган осмон —
Қаландар туннинг
Тўрвасида чириб кетган қалпоғи.
Ўилвираган қора кукунлар
Унинг
Тизидан сирғалиб тушган пайпоғи.
Бу нечук қабоҳат?!..
Ою юлдузлар —
Кумуш тангалар йўқ койиб самода,
Қаро кунга асраб қўйганин излар,
Тўн-тўрва йўқотиб қўйган гадодай.
Бебок киприкларнинг қат-қабатида,
Беозор янчилар жабру жандалар.
Тирикликнинг турқсиз тароватидай,
Қароққа санчилар қўтир панжалар.
Сўнг нохуш тиржайр..
Тўйганда, басир
Итлар топтагандай кир ялоғини.
Бошин кўтаролмас зулумот тақир,
Гоҳ қўлин чўзади,
Гоҳ оёғини...

* * *

Кузак офтоби бу —
Товланар, тубсиз
Жом ичра чайқалган қирмиз шаробдай.
Беканор йўлларда қалқиб, субутеиз
Самода балқиган улкан саробдай.

Кузак офтоби бу —
Тентирар бебош,
Сарғайиб-сўлиган мажруҳ қароғдай.
Сарғайган хазонлар бандидай ювош,
Ҳали тўкилмаган битта япроқдай...

* * *

Ерда қолиб кетдим,
Тиззамгача — ер,
Эрта қолиб кетдим болалигимдан,
Баъзан овутади йўрғакланган меҳр,
Болалик аёлнинг болалигидай.

Ерда қолиб кетдим,
Бўғзимгача — ер,
Осмон туюлганда тасқара — жасад.
Қон тўкмайман, — дедим,
Тўқмоқ учун тер,
Гоҳ фарсат етмади,
Гоҳ фарсат.

Ерда қолиб кетдим,
Ер — жисму жоним,
Осмон йироқ энди,
Осмон — серзарда.
Ерда қолиб кетдим,

Тошбағир жонинг
Дийдасидай қотиб кетган ерларда...

* * *

Ҳақиқат, бу — Қуёш,
Қадимий бардош,
Осмон — ўша осмон,
Оломон — бошқа...
Ёмонлар қилмасин дея хомталош,
Момолар қуёшни кўтарган бошга.

Ҳақиқат, бу — Аёл,
Бокира, ҳалол,
Нимсасиз ва азиз умидвор гўша...
Пахта тераётган аёл, оҳ, аёл,
Эгилиб — синмаган ҳақиқат ўша!

* * *

Менинг ризқим эди тўккан ёшларинг,
Туиларга эринмай сочиб юбординг.
Менинг жисмим эди тўккан ёшларинг,
Тошлар, тошбағирлар босиб юборди.
Увол насибамни тераман тағин,
Аритиб-аритиб тупроқларини.
Кўзларинг тубида кўраман тағин,
Тўкилган жисмимнинг ушоқларини.
Менинг руҳим эди тўккан ёшларинг,
Руҳим сарсон бўлди.
Девона бўлди.
Менинг умрим эди тўккан ёшларинг,
Ўз умрим ўзимга
Бегона бўлди.
Саргардон руҳимни сўрайман тағин,
Очиб осмонимдай кўзинг қаърини,

Сочингга пилтадай ўрайман тагин,
Умримнинг чувалган ришталарини.
Ёруғ дардим эди ёшинг,
Бўзладинг,
Кундай оғиб кетди ёниқ озорлар.
Менинг қабрим эди, ахир, кўзларинг,
Суягим чирсиллаб ёнган мазордай.

Менинг қабрим эди очиқ кўзларинг...

А. А. га

«Ёдим соҳилларнинг қолар тошидай...»
Бағримни тиндалар шомлар шамоли.
Ўлмасам, бувимнинг азиз бошидан
Сирғалиб тушмагай қора рўмоли.

Менинг сиғинганим —
Энг сўнгги одам,
Бир кун бориб у ҳам мени алдайди.
Бир кун..
Мозоримга бир туп тўлни ҳам,
Ўлмаса шу шўрлик бувим қадайди.

Ёдим соҳилларнинг қолар тошидай..

* * *

Кўмилиб кетаркан зулмоний кадар,
Қорлар қуршоеида кўмилган издай.
Қуёш ловиллайди ҳар маънос саҳар,
Ўзига ўт қўйган шарқзода қиздай.

Ёр узра тириклик гузаргоҳида
Самодан нур тараб ўтар фарзона.

Қуёш —

Қора тунлар қақроқ ёдида,
Еп-ёруғ кунлардан ёлғиз афсона.

Қуёш —

Ер пойида келтирар сужуд,
Нечоғлик беозор.

Нақадар ювош.

Марги муаллақдир намдийда булут,
Булут —

Қули кўкка соврилган қуёш,

Қуёш —

Сарсон кезди.

Саргайиб ёди,

Арзу самоларнинг қоқ панжасида.

Яланг оёғининг ислари қолди,

Саҳройи қизларнинг чўлғ елкасида...

Танидингми, она,

Танидингми, Шарқ.

(Тобладингми унга

Минг бир ярангни?..)

Не маҳзун шомларда,

Ўзни айлаб фарқ,

Машриқдан Мағрибга

Ботган болангни?!..

Кун оғиб боради қулаган тоғдай,

Баланд чўққилардан кўзини узмай.

Қуёш —

Ловиллайди, қоронғи шомда,

Ўзига ўт қўйган шарқзода қиздай.

* * *

Ухлаб ётар эди офтоб — хунбода,
Сенга етолмади чархи бибунёд..
Биби, ўтиб кетдинг оқсоқ дунёдан,
Биби, ухлаб қолди ўшанда дунё.
Уйғонди овоза бўлган оҳимдан,
Тириклик — тасодиф,
Тупроқ — тасодиф.
Энди ўтиб кетар ёлғиз жонимдан,
Ухлаган дунёнинг уйғоқ азоби.
Офтоб қолиб кетди,
Ой қолиб келди,
Тоғдай юрагимда тош хотди қорлар,
Ортингдан бўзлаган оҳимга етди,
Сенга етолмаган зардолузорлар.
...Уйғониш азобдир,
Кечир, бибижон,
Қайда бу азобнинг шоён қурбони?..
Кўзим кеч очилди,
Ўшандан буён
Кўзи очилгани — ёлғон,
Дунёнинг...

* * *

Сочлари соғинчдан саргайган ёна,
Бунчалар дардкашсан,
Бунча девона,
Бунчалар куюксан, яланғоч кузак?

Зардоб заволингни кўрганмидинг туш?!..
Бетимсол юракка айланган юрак,
Бехуд юрагингда қонталаш излар,
Бунчалар саркашсан,

Бунчалар сархуш,
Бунчалар суюксан, яланғоч ҳислар?

Бунда сенга не бор, саҳархез, бедор,
Кўргуздинг жаҳаннам қаърида жамол.
Бунчалар бадбахтсан,
Бунчалар беор,
Бунчалар буюксан, яланғоч, аёл?!

* * *

Хазонлар чирсиллаб улоққан боғда,
Кимнинг гуноҳи бор,
Кимнинг оҳи бор..
Талотум асрини қолдириб доғда,
Сокин ҳаёлларга бўлдим гирифтор:

«Жувонмарг хазонлар кимни қарғайди,
Қайдан бу тўкилган ғубор — беғубор?..
Замин ҳам,
Осмон ҳам бирдек сарғайди,
Сарғиш самоларга бўлдим гирифтор.

Ечинган баҳорлар —
Қонимга ташна,
Менинг бир жоним бор,
Бир иложим бор,
Бу саркаш, бу даркаш садолар яшнаб,
Сўнгсиз азеларга бўлгум гирифтор.

* * *

Кўзига кўринар,
Қаттиқ бағрини
Қиймалаган эмин паноҳ-пуштлири,

Бировга қолмаган тул тунларининг,
Унгидан келмаган рўё тушлари,
Таъқиб этмай қўйди қўтир ёвузлик,
Битди кўксигаги гўзал жароҳат,
Унга ҳамроҳ бўлди худбин ёлғизлик,
Унга наноҳ бўлди мўмин қаноат.
Ногаҳонда тортган битта оҳининг
Туб-тубига чўккан осмон портлайди.
Юрагидан ортган кулли сеғиниб,
Замин чинқиради,
Замин додлайди.
Кўзига кўринар,
Қақроқ бағридан,
Буғи чиқиб турган қайноқ жонлари —
Бировдан ортмаган оқ шомларида,
Тушига кирмаган ёруғ тонглари.

* * *

Кел, қўшилиб йиғлайлик энди,
Васвасалар ғавғоси учун,
Бедаво дард давоси учун...
Бахтиёрлар кўз ёши тинди,
Кел, қўшилиб йиғлайлик энди.

Бағримизга босиб тунларни,
Илинж кутмай танглай қаъридан,
Тавоб айлаб ўтган кунларни,
Қароғларнинг лаҳжаларида,
Кел, қўшилиб сўйлайлик энди.

Унут қолган-қотганларини,
Нигоҳингни сочгин уфққа.
Юрагингга қўл солганларининг,
Қўли етмас оппоқ қўшиққа,
Кел, қўшилиб куйлайлик энди.

Талотумда жонсарак вужуд,
Сукунатда талтайган қирлар.
Юракларда нотайин сужуд...
Бешикдаги чақалоқ йиғлар,
Кел, қўшилиб йиғлайлиқ эиди.

* * *

Тун бағрини йиртамад узун,
Имдод тилаб қора тунлардан.
Мен ўзимни топганда ўзим,
Юз бураман аллакимлардан.

«Кечақолгин мендан, гуноҳим!»
Елворамадан қора тунларга.
«Кечақолгин мендан, сен оҳим»
Елворамадан аллакимларга...

* * *

Офтобнинг ғамини бировлар емас,
Ўзи ўтов тикар озурда ой ҳам. —
Қаро-қақроқ тунга ийланиб бесас,
Кўкрак қафасида ухласа Одам...
Тунлар — соч тараган ажиналарнинг
Нур инмаган йиртиқ юзидай қаро.
Офтоб қиймаларди,
Ой сийланарди,
Замин қийналарди вужудлар аро.
Эркакдан Аёлга қадар йўл йироқ,
Уртада ўлмаган одам оч қолар.
Ишқпараст ўзини емайди, бироқ,
Ялангоёқ қолмас,
Яланғоч қолар.
Яланглик боғланган ит каби ухлар,

Ҳудудсиз самода қозушар руҳлар,
Ерга сингиб кетар бало-бадлари,
Тунлар—балоларни балодай авраб
Утган қаролиғнинг ёруғ гўшаси.
Тунлар — яланғочлаб,
Вужудин қайраб,
Офтобни сўйган кўр одам ўлжаси.
Нечук тийнат бино этмиш вужудни,
Унга бино қўймиш нечук бир иллат?..
Мўмин тирикликнинг юўрин қуритди,
Одамларни ютиб юборган жилват.
Тирикликнинг юпун салтанатида,
Офтоб эвазига тўланган хундай,
Тептирар бағирлар қат-қабатидан
Бадарға этилган кайвоний тунлар.
Очилади кўкрак қобирғалари,
Қўпорилиб кетмас офтоб ҳам, ой ҳам.
Қоринда бўғилган кўр ҳомиланинг
Юмшоқ тепкисидан уйғонар одам...

* * *

Тирик кўмилгандай туироқ қаърига,
Танда тиширчилар пароканда жон.
Еру кўкнинг мўъжаз пучмоқларида
Ҳайбатли ҳаводай сўрилганда қон.
Манглайга битилмай,
Шўрлаб — тўрлаган
Исмсиз ишқбозлик поёни—чағир.
Киприklar қатининг,
Ҳеч ким кўрмаган
Қўнғир тошларида кўкардинг, ахир.
Айланиб-ўргилган чархмидинг — даввор,
Оғушинг — абасдир,
Рухсизлик — абад,
Кўм-кўк томирингда кимнинг қони бор,

Кимдан ҳомиладор бўлдинг, муҳаббат?..
Музга дўнган вужуд узра сирғаниб,
Бемаврид туғилдинг бокира қиздан,
Нечун оғринасан, тагин, чираниб,
Сени тортолмаган қўш-қўш ҳўқиздан?..
Қўнғир фаришталар кўтареди қад,
Инқиллаб судралган салқин бодларда.
Кесакка айланмас қизига жасад,
Тун ичра ғужанак ойдинотлардай...

ИЖАРАДА

Исматуллога

Ижара эгаси —
Эрта қариган,
Жуда нари борса қирқ-эллик ёшда,
Нимадир бор эди,
Тор юрагида
Нимадир бор эди юракдан бошқа,
Ҳеч кимдан сўрамай,
Тўламай товон,
Қорайган тишига босиб тишини,
Уйни эгаллаган зolim, зўравон
Нафаси яшарди қисилиб.
Унинг юрагига қўл солиб кўрдим,
Нимадир бор эди,
Ҳеч ким чиқмасди.
Бир ўзим сиғардим,
Фақат бир ўзим...
Юрагига қил ҳам сиғмасди.
Агар сезиб қолса — аҳволим ёмон,
Билса ёлғон дейман,
Билмаса чиндир, —
Ундан рухсат сўрмай,
Тўламай товон,
Менинг юрагимда яшайди кимдир...

* * *

Мен сиғинган бу тупроқ
Сен титрасанг тўкилар,
Мен соғинган самовот
Сабил қолиб кетмайди.
Демак, ёрилмайди ер.
Демак, осмон сўкилар,
Оҳим кўкка етар-у,
Оҳим ерга етмайди.

Ийғлаганман бир замон,
Ранги рўйи синиққан,
Бу турбату бу тупроқ
Жўр бўларди оҳимга.
Бош урарман мен ҳамон,
Торож бўлиб тириклай
Дўмсайганда бир уюм
Тупроқ бўлган тоғимга.

Бағрим эди бу тупроқ,
Унда меҳрим кўкарди,
Меҳрибоним кўкарди
Мозоримни қўриқлаб...
Бутун умр бу дунёдан
Бутун дунё ўтарди,
Агар бу юрт тупроғига
Кўмилганда ўликлар.

* * *

Чувалчанглар сузар қизил қонингда,
Оҳингга етмайди мудроқ наволар.
Тиپирчилар тубсиз жағилдонингда,
Сенга етишмаган уйғоқ Ҳаволар.
Соясн хасмингга завод келтирар,

Мавзун қанотингга зориққан Хумой,
Олайган танингда ҳамон теңтирар,
Осмондай киндиги кесилмаган ой.
Суягинг офтобда оқарганидай,
Хўрпайган нуруний ёбонларинг—оқ...
Қорнингга қулдирар,
Тоқатларидан
Жудо бўлган жонсиз Момо Қалдироқ.

* * *

Бошини қўйи эгди офтоб ҳам,
Кўтарилди зулмат чоҳлардан.
Нечун энди сенинг бошинг ҳам?
Сени,
Мен ахтардим қиблагҳоҳлардан.

Пешонамда неки бор — кўриб,
Илинж кутмай хайрихоҳлардан,
Топмай туриб,
Иўқотмай туриб,
Сени,
Мен ахтардим саждагҳоҳлардан.

Кўр эмасдим, ахир, илоҳам,
Кўр бўлдимми гўр нигоҳлардан?!
Зора бўлса битта армон кам...
Сени..
Сени топдим бўсагҳоҳлардан.

АЕЛ

Сен —
Илоҳий эмас,
Илоҳнинг ўзи,
Сарсон вужудларга ўтли бир қалқон.

Сенсиз совриларди само юлдузи,
Офтоб ҳам бўларди торож ё таркон.

Дунёни қутқарган жонбахш сурудсан,
Ўзинг ўт қуюрсан ўшал маъвога.
Арзу само ичра азал мавжудсан
Аммо, сизмагайсан арзу самога.

Аслида,
Сен ҳалол дунёнинг дарди,
Унга ҳаромни ҳам кўргайсан раво.
Одамлигинг боис оллоҳ яралди,
Шайтонни ҳам туққан сен — Момо Ҳаво.

Гоҳ сени таҳқирлар
Қай бир кўр, басир,
Гоҳо безаволга ўзингдан завол.
Сен —
Илоҳий эмас,
Илоҳсан, ахир,
Нечун одам бўлиб яралдинг, АЁЛ?!

* * *

Ерга кўмилмади бадлар, балолар,
Дардларга даволар кетди қовушиб.
Узрхоҳ ерларда унди фазолар,
Ернинг самолардан келар товуши.
Заминга бемаврид тушганда қорлар,
Бенажот юраклар қотганда муз,
Аёлларни чорлаб,
Қизларни чорлаб,
Бемаҳал қалтираб кириб келар куз.
Ортидан излари қолди изиллаб,
Жовдираган гужгон ситоралардай.
Наҳору намозшом қадар инқиллаб,

Чора излайверди дилпораларга...
Бир қўлида — кетмон,
Бирида — деҳқон,
Қўшқўллаб қўллайди битта чорани.
Ақлдан озгунча бўлар андармон,
Ажратаман, дея Оқдан Қорани.

* * *

Дардимни дард билмас дарёга айтдим,
Дарё бечораҳол пишқирди тўлиб.
Ночор ҳамдардимнинг бағридан қайтдим,
Қайтдим, дарёлардай ҳайрона бўлиб.

Дардимни дард билмас шамолга айтдим,
Шафқатини дариг тутмади, нолиб,
Маъюс ҳамроҳимнинг бағридан қайтдим,
Қайтдим, шамоллардай дегона бўлиб.

Дардимни дард билмас одамга айтдим,
Минг бора туғилиб, минг бора ўлиб,
Ҳаловат, маломат қаъридан қайтдим,
Қолдим, одамлардай афсона бўлиб...

ЕЛГИЗЛИК

Бошини бўшлиқлар ютиб юборгай,
Бўшлиқлар беордир,
Бўшлиқлар — девор.
Кифтига мингашган чобуксувордай
Қисталанг бошининг қийноғи — бедор.
Жисминини қуршаган исқандарий сад
Илкидай муаллақ бало комида,
Қаноти остига олади ғайбат,
Бенажот бебошлик талотумида.
Бўшлиқлар оғуши қолганда тўнгиб,

Зулмат бино бўлар мулойим — ҳукук,
Бемадор илқида мудрайди мункиб
Забардаст қанотлар остидаги юк.
Зил-замбил бошини ерга урмайди,
Худбин издиҳомдай кетар сочилиб,
Тупроқнинг тўшига кўмиб ухлайди,
Такаббур самога етган бошини,
Ялангтўш комида ражилган сочлар,
Саргайиб келтирар тун хабарини,
Гаровга қўйилган мазлум қуёшдай,
Ухлатиб яшайди кундаларини...

* * *

Мен топдим ўзимни адам қаъридан,
Қароғимга сингиб йўқолди йўқлик.
Мен топдим,
Қорнимнинг аламларидан,
Бадар ва беармон айрилган тўқлик.
Юрагим учирма бўлиб бетлаган,
Ломакон самодан топдим қўнимни.
Мен топдим,
Бир маҳал қўлим етмаган,
Яккаю ягона жонбахш ўлимни.
Мен топдим,
Чувалиб кетган жонимдан,
Томиримнинг узук-юлуқларини.
Мен топдим,
Саҳройи зардушт қонимда
Кўкарган анқонинг уруғларини.
Ўзимни ўзимга кўмдим тириклай,
Оҳимдан яралди руҳзода бадан.
Мен топдим,
Онамнинг қадрига йиғлаб,
Кўзимга тўлмаган тупроқдан Ватан...

МУНДАРИЖА

Ватан	3
Баҳор	3
Тинчлик хусусида нутқ	4
Йиғлаётган аёл кўзлари	5
Мактуб сўнгида	6
Зилзиладан сўнг	7
Нарзибуви	7
Исфарасой оғар номига	8
Юҳо	9
Тақдир ўйинлари	10
Сирлар	11
Юракдаги ер	12
Омонлик	13
Сен айтган одам	14
Ёзнинг кўм-кўк сувларида	15
«Деҳқонзода ҳақ, ҳалол эди...»	17
Бирлик ва кўплик	17
Илтижо	18
Бахт юки	19
Тошкент	20
Қадимий оҳангда	20
Куз	21
Кўзлар дунёси	22
Дунёнинг бахти	23
Баҳорга қасида	24
Ибтидоий манзара	24
Акам Сайфуллога	25
Юмшоқ ерлар	26
Арифметика	27
Юрак	27
Исфарасой	28
Елғиз аёл	30

«Жисминг Ватан эрур...»	31
Ажалнинг уруғи	32
Аёл	33
«Тунларим, моҳтобон тунлар...»	35
Бева	36
Юрт	37
Оддий одам	38
Парадокс	38
Одам ато	38
Қотил	39
Мунофиқ	39
Тараққиёт	40
«Ғойиб сафарини қўмсаган кўнгил...»	40
«Кўксим ичра битди...»	41
«Машъум фармониғар...»	41
«Тўнтарилган осмон...»	42
«Кузак офтоби бу...»	43
«Ерда қолиб кетдим...»	43
«Ҳақиқат, бу...»	44
«Менинг ризқим эди...»	44
А. А. га	45
«Кўмилиб кетаркан...»	45
«Ухлаб ётар эди...»	47
«Сочлари соғинчдан...»	47
«Хазонлар чирсиллаб...»	48
«Кўзига кўринар...»	48
«Кел, қўшилиб йиғлайлик...»	49
«Тун бағрини...»	50
«Офтобнинг ғамини...»	50
«Тирик кўмилгандай...»	51
Ижарада	52
«Мен сиғинган...»	53
«Чувалчанглар сузар...»	53
«Бошин қуйи эгди...»	54
Аёл	54
«Ерга кўмилмади...»	55

«Дердимни дард билмас...»	56
Елғизлик	56
«Мен топдим ўзимни...»	57

Литературно-художественное издание

АДИЛ ИКРАМ (ИКРАМОВ)

ДЕРЕВО ГОРИЗОНТА

Стихи

Художник Габзалилов Ю.

Ташкент, издательство литературы и искусства
им. Г. Гуляма, 1990 г.

На узбекском языке

АДАБИЙ-БАДИИЙ НАШР

ОДИЛ ИКРОМ (ИКРОМОВ)

УФҚ ДАРАХТИ

Шеърлар

Муҳаррир А. Қутбиддинов
Расмлар муҳаррири А. Мамажонов
Техн, муҳаррир Т. Смирнова
Мусаҳҳиҳ

ИБ №4211

Босмахонага берилди 20.11.89 Босишга рухсат
этилди 06. 11. 90. Бичими 70x90/32
Босмахона қоғози №2 Адабий гарнитура. Юқори
босма. Шартли босма тобоғи 2,19. Шартли кр.—
оттиск 2,34. Нашр тобоғи 2,5 Жами нусха
5000, 8024 рақамли буюртма. Баҳоси 30 т.
37—88 рақамли шартнома.

Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти,
700129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30

Ўзбекистон ССР Матбуот Давлат комитети
Қашқадарё вилояти босмахонаси Қарши,
Карл Маркс хиёбони, 22.